

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 136

Haziran 2025

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Nurşen Korkmaz

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ömer Göktaş

Web Teknik Destek: Kadir Ahıska, Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Rıdvan Çırpan, Damla Güler

Görsel Destek: Pınar Yavuz, Yelda Erdoğan

Sosyal Medya Sorumlusu: Damla Güler, Gülcan Altun, Ömer Göktaş

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBIImOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
Birlikte Pedalla Yalım Miniğim.....	3
Yapılabiliyormuş.....	6
Eflatun Üzerine Cüneyt Karakuş ile Röportaj	10
Eflatun ve Betimlemesi Üstüne Uzunca Lakırdı.....	15
Öteki.....	22
“Mış” Gibi Yapmak Bize Mi Özgü?	30
Gamze Kılıç ile Röportaj: Yolculuğum	33

Editörden

Haziran sayımızdan kucak dolusu sevgi ve selamlar. Şaşırtıcı ama yaz geldi. Kokacak leylak ve tomurcuklar kalmasa da yazın kendine özgü havası hepimizi kuşattı. Aylaklık yapma hissimizi dayanılmaz hale getirdi.

Aylaklık demişken. Bizim aylak adam Turgay Gümüş, beş dakikalık aylaklık molasında bilgisayar başına geçip Mısra ile yaşadığı leylak kokusu tadında bir deneyimi bizimle paylaşmış. Bisiklete binmek ne harika bir şeydir. Hele ki çocuksanız ya da içinizdeki çocuğu coşturabiliyorsanız.

Yaz geldi, umutlu başladık ve umutlu devam edelim. Okullardan geri çevrilmeye alışmış bizler, yılların mücadeleleri sonucunda belli kalıpların kırıldığını deneyimliyoruz. Sevgi Mart Göcen oğlu Çağanın yeni okulunda nasıl eşitlikçi bir anlayışla karşılandığını anlatıyor. Sevginin kaşları çatık ve öfkeli mimiklerinin yerini iki aydır sıcak gülümseyişlerle dolu yazılar alıyor. Demek ayrımcılığa uğramayınca öfkelenmiyormuşuz ve öfkelenme meraklısı da değilmışiz.

Gerçekten çok şaşırtıcı ama bir güzel haber daha: Yıllardır sinema filmlerinde ve televizyon dizilerinde engelli karakterler toplumun sağlamcı ön yargısına göre şekillendirilir. Öyle ki erişilebilir yaşamın sembolü olan Helen Keller'ın kendi biyografisi kitabı bile çarpıtılarak sinemaya uyarlanmış, mendil ıslatan bir dram yapıtı ortaya çıkmıştı. Bu geleneği tersine çeviren bir yapım vizyona girdi. Cüneyt Karakuş'un senaryosunu yazdığı ve yönettiği "Eflatun" filmi. Tabii sağlamlık, sanat ve erişilebilirlik konusunda radar gibi olan Nurşen Korkmaz'ın dikkatinden bu gelişme kaçmadı. Filme dair Cüneyt Bey ile çok keyifli bir röportaj gerçekleştirdi.

Tabii filmin en güzel yönlerinden biri de eş erişiminin sağlanmasıydı. Sesli betimleme eleştirmenimiz Gülcan Altun’a da gün doğdu. Konu arama zahmetine girmesine gerek kalmadan bu ayki yazısının konusunu buldu. Betimleme değerlendirmesiyle de kalmamış. Filme dair pek çok noktayı mercek altına almış. Bakalım neler söylemiş?

Murat kefeli bu ay betimleme yapmadı. Sanırım editörümüzün okuyucuyu selamlaşma yöntemlerine boğuşuna takılmasına yılıp sarsıcı bir içerikle geldi. Bir nevi samimiyet testi gibi olan yazısını okuduğunuzda zihninizde pek çok soru işareti belirecek.

Bir sorgulama da Burak Sarı’dan. “Mış” gibi yapmak bize mi özgü? Herkes bu soruyu kendine sorsa fena olmaz.

Bu sayımızı yeni çıkan bir kitaba dair güzel bir röportajla sonlandırıyoruz. Elif Emir Öksüz “Yolculuğum” kitabı üzerine kitabın yazarı Elif Gamze Kılıç ile güzel bir söyleşi gerçekleştirdi. Yaz akşamlarını keyifli okumalar ile değerlendirmek isteyenlere şiddetle tavsiye olunur.

Haziran sayımızda bizden bu kadar! Temmuz sayımız için çalışmalara başlama zamanı. Malum tembel bir ekibiz ve yaz mevsimi tembelliği teşvik eden bir etkiye sahip. Temmuz sayımızda umutlu içeriklerle buluşmak üzere.

Editörden yazarı: Burak Sarı

Birlikte Pedalla Yalım Miniğim

Turgay Gümüş

sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Yazın bangır bangır, “Ben buralardayım” dediği zamanlardayız. Bir yandan içimizi enerjiyle dolduran öte yandan deli gibi miskinlik yapma isteği uyandıran karmaşık hislerin sebebi şu yaz günlerinden hepinize kucak dolusu merhaba, değerli okur. Bu sefer Babalar Günü dolayısıyla ayrılmaz parçam, kıymetli eşim bir baba-kız deneyimi yazmam yönünde epeyce ısrar edince yazar bölümü azıcık kısaldı. Bir başka deyişle bu sayıda yalnızca ben size sesleneceğim.

Önceki sayılarımızdan birinde çevirileriyle bu sayfalarda sizinle olan değerli Ali Çolak çocuğuna bisiklet sürmeyi öğreten bir babanın deneyimlerini anlattığı bir yazı çevirmişti. Ben de o yazıyı okurken bir gün kızımın bu deneyimi yaşamayı hayal etmiştim. Havaaların güzelleşmesiyle de nihayet biz de kızımın bisikletin özgürleştiren dünyasına pedal çevirdik. Bu yazıda sizlere bizim Tipitoş’a bisiklet öğretme deneyimlerimi aktarmaya çalışacağım.

Bisiklete binmek bizim hayatımızda yeni bir eylem değil. Mısra, doğduktan yaklaşık dokuz ay sonra bisikletle tanıştı. Torbalı’da bir bisiklet topluluğu olan Keyf-i Pedal topluluğuyla tandem bisiklet sürmeye başlamıştık. Topluluktaki arkadaşlarımızdan Gamze, bizimle bebekler için bisiklet koltuğunu paylaşıncı Mısra’nın da iki teker hikâyesi başlamış oldu. Bu bisiklet koltuğu, bisikletin sele diye tabir edilen koltuğunun arkasında arka tekerin üzerinde bulunan bisikletin bagajına koltuğun üzerinde bulunan bir bağlantı elemanı ile bağlanan kendi üzerinde emniyet kemeri bulunan oldukça güvenli bir koltuk. Minikleriyle bisiklet sürmek isteyen anne ve babalara öneririm. Yalnız bebeğiniz bisikletten inmek istemezse sorumluluk kabul edilmemektedir. Sadece bacaklarınıza kuvvet demekten başka bir şey gelmez elimden.

Bizim iki teker hikâyesinde ikinci aşamaya bir iki sene önce dedesi bizim kızçeye o zaman için boyundan büyük bir bisiklet alınca geçtik. Bir süre o bisiklet evin içinde kaldı. Zili çalındı, gidonundaki rafyadan püsküllerle kuaförcülük oynandı, kızçeye yakalanan olduğunda da prenses hazretleri bisiklete bindirilip evin içinde tur attırıldı. Tabi o zaman ayakları pedallara tam olarak yetişmediğinden bisikleti biz sürüyorduk. Gün geldi hanımefendiye evde bisiklete binmek yetmedi. Heyecanla bisiklet aşağıya sitenin bahçesine indirildi. Tam bu noktada benim köleliğim başladı. Alan genişleyince bizim hazret etrafta arz-ı endam etmek ister. Bendeleri de göbeğinin üzerine eğile eğile uzun uzun seleden ve gidondan tutup bisikleti sürerek prenses hazretlerini gezdirirdim. İşte bir kış ve bir yaz boyu bizim bisikletle olan münasebetimiz böyleydi. Tam canıma tak edip de sahibime isyan bayrağını açacağım sıraydı ki bizim kızın boyu uzadı ayakları pedala erdi. Önceleri yarım yarım basıyordu pedallara. Sonraları pedalı tam tur çevirmeye başladı da ben de göbeğim de rahata erdik. Şaka bir yana dostlar... kızçenin bisiklet üzerinde anbean gelişmesini izlemek, bu gelişmede pay sahibi olmak tarifi imkânsız bir duygu.

Biz bisiklet sürmeyi öğrenir ve öğretirken süreci parçalara böldük. Yukarıda bu süreçlerden biraz bahsettim. Bisikletin üzerine tırmanmak, seleye oturmak, gidondan tutmak ve en son önce yarım yarım sonra da tam tur pedal çevirmek...hepsi aşama aşama gerçekleşti bizde. Şimdilik yandaki emniyet tekerleri ile sürüyor kızçe bisikleti. Gelecek yaza da o tekerleri de çıkarırız, diye tahmin ediyorum. O bisikletin üzerinde ben ayaklarımın üzerinde yarışırken attığı sevinç çılgınlıklarını duymak, o çılgınlara kendi haykırışlarımla katılmak büyük bir keyif benim için.

Veda etmeden önce süreçte yaşadıklarımın damıttığım birkaç tavsiyemi paylaşmak isterim:

İlk olarak çocuğunuz iki üç yaşındaysa bir senede kullanıp atacağı en küçük bisikletlerden değil de az daha büyük bisikletlerden almayı düşünün, derim. Evet, ilk başta bisikleti miniğiniz değil siz sürüyorsunuz ama her sene bisiklet yenilemek de şu koşullarda pek mümkün değil.

İkinci olarak miniğinizle bisiklet sürmeyi öğrenirken iyi bildiğiniz bir alanda -örneğin site bahçesi veya her gün gittiğiniz bir parkta- uygulama yapmanızı tavsiye ederim; çünkü bisiklet üzerindeki miniğunuze eşlik ederken zaman zaman bastonunuzu kullanamıyorsunuz. Bildiği ve kendini güvende hissettiği bir alanda bu deneyimi yaşamak da miniğinize kendini daha iyi hissettirebilir. Bisiklet sürdüğünüz alanın mümkünse araç trafiğine kapalı, yaya trafiğinin de kısmen az olduğu alanlar olması işleri oldukça kolay ve güvenli hale getirecektir.

Son olarak sağdan soldan gelecek yorumlara da kulak asmayın. Nihayetinde o sizin miniğiniz ve onu sizden fazla kimse düşünüp kollayamaz.

Yazının kapsamını genişletmemek adına bu yazıda bisiklet seçimi, kask vb. diğer ekipmanla ilgili bir şey söylemedim. Gelecekte iki teker deneyimimiz arttıkça bu sayfalardan bu konularda da geniş geniş yazmayı umuyorum. Şimdilik benden bu kadar. Gelecek ay yeni bir sayıda buluşuncaya dek bizi okumaya devam edin anacım.

Yapılabiliyormuş

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Merhaba dostlar, aslında pek denk gelmez ama bu kez iki ay üst üste mutluluk verici yazı yazıyorum. Sizlerle yine güzel deneyimler paylaşıyorum. Bu ay da oğlumun okulu ve öğretmeninden bahsetmek istiyorum. Sözlerime başlamadan önce sabırla, sevgiyle, tüm sıcaklığıyla oğlumu ve tüm öğrencilerini kucaklayan ve hiç yılmadan verdiği emekle onlara okul ve öğretmen sevgisini aşılayıp okulun ilk günlerinde sürekli ağlayan yirmi sekiz minik kuştan okulun son günlerinde keyifle evlerine dönen yirmi sekiz kahkahacı kuş yaratan sevgili öğretmenimiz Özlem Hanım'a sonsuz teşekkür ve minnetlerimi iletiyorum.

Geçtiğimiz eğitim dönemi başında, yani 2023 yılı eylül ayında yaklaşık sekiz gün kadar süren son derece olumsuz bir okul deneyimi yaşamıştık. Oğlum az gören bir çocuk. Özel bir kreşe kaydettirdiğimizde zaten yapabileceklerine ve yeteneklerine oğlumu yönlendirmeye hiç odaklanmadan, sordukları ilk şeylerden birisi, “Okulumuzda merdiven var, ya düşerse?” sorusu olmuştu. Onlara, oğlum kadar diğer çocukların da düşme tehlikesi olduğunu; bunu sorun etmeyeceğimizi anlatıp anlaştığımızı düşünmüştüm. Sonrasında sözüm ona alıştırma haftasında günlük otuz dakikalık seanslarda oğlumun okula alışmaması için ellerinden geleni yaptılar ve en sonunda da sekizinci gün oğlumun okula alışamayacağı, boşa uğraşmamamız gerektiğini söyleyip kaydını almamızı istediler. Epeyce bir mücadeleden sonra, kaydını aldım ve bir yılını evde geçirdi. Normalde okul ücretini yalvara yalvara geri veren okul, bizim ücretimizi neredeyse Çağan'ın kaydını almadan iade etti.

Yani dostlar, 2023 yılı Eylül ayında apaçık bir ayrımcılık yaşadık. Diyeceksiniz ki, “Belki de çocuk gerçekten alışamamıştır”. Ancak aynı okula oğlumla aynı yaşta çocuğunu gönderen arkadaşlardan, okulun çocuk alışsın diye iki aydan fazla uğraştığını duyunca, bize karşı tavırlarının neden öyle olduğu anlaşıldı.

Çağan'a okul ararken bir arkadaşımın önerisiyle yolumuz oğlumun 2024 yılı Eylül ayında başladığı Hasan Veli Üğür Anaokulu ile kesişti. Burası bir devlet anaokulu. Ama şu an hiçbir okula değişmeyeceğim kadar mükemmel bir okul.

Çağan'ı kaydettirmeye gittiğimde okul müdürüyle durumunu konuştuk. Az gören bir çocuk olduğunu anlattım. Okul Müdürümüz Münire Hanım, daha önce de yeti farkı olan öğrencilerinin olduğunu, bunun kendileri için bir sorun teşkil etmediğini söyleyince cennetin kapıları aralanmaya başladı.

Bakın arkadaşlar, yıllardır çocuklara yapılan ayrımcılıkla mücadele etmiş bir anneyim. Hem mesleğim hem de aktivizm çalışmalarım nedeniyle yaşadığım illerde hemen her ayrımcılık mücadelesinin içinde olmaya çalıştım. O çocukların okula gitme motivasyonlarının nasıl kırıldığına, velilerin çaresizce çözüm arayışlarına defalarca şahit oldum. Kiminde bir çözüm bulabildik kiminde tüm çabamız havaya uçtu. Çocuğu ayrımcılığa uğradığı, en temel haklarından biri olan eğitim hakkına ulaşamadığı için omzumda ağlayan çok anne oldu. Yeti farkı olan bir çocuğunuzla yola çıktığınızda ve bir de olumsuz bir deneyim yaşadığınızda, kaçınılmaz bir biçimde önceki tecrübeleriniz beyninizin bir köşesinde kesintisiz bir resmi geçit yapıyor. Ama 2024 yılında daha ilk görüşmede okul müdürümüzün tutumu, çöl ortasında vaha bulmuş gibi hissettirdi.

Okullar açılmadan bir hafta kadar önce çocuklarla velilerin ve öğretmenimizin tanışma etkinliğinde, Çağan'ın öğretmeni Özlem Hanım'la tanıştık. Ben beklentilerimi anlattım. Çağan'ı aşırı korumacı davranmadan ama gözetleyerek serbest bırakmasını rica ettim. Merdivenden düşmesinin, bahçede takılmasının sorun olmadığını; bizim için temel olanın Çağan'ın kendi kendine yeten bir insan olmasının temellerinin atılması olduğunu anlattım. Öğretmenimiz de benimle aynı fikirdeydi. Anlattıklarımı destekledi ve böylece bizim okul serüvenimiz başladı.

Çağan fazlaca duygusal bir çocuk. Okulun ilk günlerinde çok fazla ağladı ama öğretmenimiz, okula alışması için nefes egzersizleri de dahil her yöntemi denedi. Bir noktadan sonra benim sabahları ağlaya ağlaya bıraktığım çocuk, hoplara zıplaya okula gider hale geldi.

Çağan'ı hiçbir etkinlikte ayırmadı, “Yapamaz, uğraşmayayım” yaklaşımı olmadı. Yapılan her aktivitede bir çözüm buldu ve oğlumu da bu çalışmalara dahil etti. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı töreni hazırlıkları sırasında, çocuklar tekmeden balık tutma oyunu oynayacaklardı. Öğretmenimiz Çağan'ı dışlamadan ona kaptanlık görevini vererek etkinlikte rol almasını sağladı. Gösteride sergilenecek tüm dans figürlerini öğretip, eğlenceye dahil etti. Çağan gayet kendine güvenli bir şekilde çıktı ve hem dans figürlerini hem diğer aktivitelerini yaptı. Böylece hem oğlum hem de sınıf arkadaşları az görmenin bir engel değil, farklılık olduğunu ve her farklılığın ayrımcılık değil, doğru yöntemle eşitliğe dönüştüğünü görmüş oldular.

Stajyer öğretmenlerin gözetiminde ama kendi dikkatini de hiç üzerinden eksik etmeden okulu tanımasına ve rahatça hareket edebilir hale gelmesine destek oldu. Çağan okulu öğrendikten sonra her gün bir sınıf arkadaşını ona destek olması için görevlendirdi. Ama bunu öylesine nazıkçe yaptı ki ne diğer çocuklar ne de Çağan bundan rahatsızlık duymadılar. Son dönemlerde ise artık oğlumu gitmek istediği her yere tek başına göndererek onun daha çok özgüvenini artırdı. Oğlumun inat edip tembellik ettiği konularda taviz vermeden onu yönlendirdi. Boyama gibi etkinliklerde mükemmeliyeti değil, oğlumun çabasını ön plana çıkardı. Kısacası Çağan, öğretmenimiz için diğer öğrencilerle eşit haklara sahip bir çocuktı ve okulda da öyle muamele gördü.

Okulumuzda haftada bir gün veli kitap okuma etkinliği yapıldı. Ben gittiğim gün, kitabı Braille yazıp götürmüştüm. Çocuklara farklılıkları ve her şeyin bir yöntemi olduğunu anlatmayı hedefledim. Öğretmenimiz benimle birlikte ve tam benim anlatmak istediğim şeyleri çocuklara anlatmamda inanılmaz yardımcı oldu. Seçtiği örneklerle, çocukları motive edici tavırlarıyla, o gün çocukların kafasında eşitliğe dair harika bir ışık yaktığımıza inanıyorum.

Oğlumun kulüp öğretmenleri yönünden de çok şanslıydık. Onlar da Çağan'ı diğer çocuklarla eşit haklara sahip bir öğrenci olarak gördüler ve hep öyle yaklaştılar. Yaptıkları hiçbir etkinlikte, “Yapamaz, onu dahil etmeyelim.” Yaklaşımında olmadılar. Her zaman bir çözüm bulup tüm aktivitelerde Çağan'ın da yer almasını sağladılar. Yıl sonu kulüp gösterisinde Çağan da diğer arkadaşlarıyla birlikte spor hareketlerini yaptı, dans figürlerini sergiledi. Hiçbir öğretmeni, “Uğraşmaya değmez. Zaten öğrenemez. Çağan'ı dahil etmeyelim” düşüncesinde olmadı ki, ayrımcılık olaylarıyla uğraştığım vakalarda defalarca karşılaştık. Çocuğu ilgilenmeye değer

bulmayıp doğrudan, “Sen yapamazsın. Bu sana göre değil” diyerek her şeyin dışında bırakırlardı. Ancak oğlum tüm öğretmenleriyle harika bir uyum yakaladı ve kendini bir gün bile dışlanmış hissetmedi.

Evet, daha yolun çok başındayız. Ama harika bir okula ve başta Özlem öğretmenimiz olmak üzere süper bir ekibe denk geldik. Eşitliği önemseyen, ayrımcılığı reddeden, her çocuğun eşit eğitim hakkı olduğuna inanan ve planlamalarını buna göre yapan bir okulda başladı Çağan’ın eğitim serüveni. Umuyorum ve diliyorum ki tüm çocuklarımızın yolları böyle güzel öğretmenlerle kesişsin. Tüm çocukların eğitim hayatı, “Önce eşitlik” diyen ve bunu gerçekten içselleştirenlerle devam etsin.

Demek ki yapılabiliyormuş demek ki imkânsız değilmiş demek ki çözüm aranınca, çıkan bir yol varmış. Bize tüm bunları yaşattıkları için sevgili okulumuza bir kez daha teşekkür ediyor ve ayrımcılığı rehber edinip çözümsüzlükten beslenen herkese örnek olmalarını diliyorum.

Eflatun Üzerine Cüneyt Karakuş ile Röportaj

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Nurşen: Cüneyt Bey, merhaba, hoş geldiniz. Öncelikle sizi biraz tanıyabilir miyiz?

Cüneyt Karakuş: Hoş bulduk, Nurşen Hanım. Bu güzel davet için teşekkür ederim. İnsanın kendisinden bahsetmesi kadar güç bir iş yok sanırım. Bildiğiniz üzere “Eflâtun” isimli sinema filminin senaristi, yönetmeni ve yapımcısıyım. Gazi Üniversitesi’nin ilgili fakültesinde sinema okudum. Bu bölümü okumaya karar verdiğim gün film yönetmeni olmaya da karar verdiğimi hatırlıyorum. Ancak belirtmem gerekir ki, bu kararımın temelleri çocukluğuma kadar gider. Anılarımı biraz kurcaladığımda, sinemanın büyülu yapısının düşüncelerime sirayet ettiğini fark ediyorum. Bir film hele de sinema salonunda izleniyorsa sizi gerçek dünyadan bir süreliğine alıp başka bir dünyanın içine düşünce hızıyla ışınlatabiliyor. Benim için sinema hayatımın orta yeri. Haliyle kendimden bahsetmem gerekince bütün biyografik özellikleri bir kenara bırakıp bunları anlatabildim size.

Nurşen: Görme engelli izleyiciler filme sesli betimlemeli olarak GETEM’den ulaşabiliyor. Peki, görenler filmi nereden izleyebilir, film vizyonda mı?

Cüneyt Karakuş: Film 2024 yılında vizyona girdi. Şimdi ise Amazon Prime Video’nun kataloğunda yer alıyor. İzlemek isteyenler bu platform üzerinden filme ulaşabilirler.

Nurşen: Neden filmin adı Eflatun? Yani özel bir sebebi var mı ve bu filmi çekmenize ilham olan veya senaryoyu yazmanızda etken olan şeyler neler oldu?

Cüneyt Karakuş: Filmin ana karakteri beş yaşına kadar gözleri görebilen sonrasında kör olan bir kadın. Senaryoyu yazarken karakterin renkler ve dünyayı algılama biçimi üzerine epey düşündüm. Filmin alt metnini inşa ederken renkleri dahil ettiğim bu yapıya ışık ile karanlık arasındaki ilişkiyi de dahil etmek istedim. Günün sonunda Eflatun ismiyle andığımız Platon’un mağara alegorisini senaryonun temeline yerleştirdim. Böylece hem felsefi alt yapısını hem de renk ile ilişkisini temele oturttuk ana karakterin adını Eflatun koymuş oldum. Filmi çekmeme ilham olan özel bir kişi ya da durum olmadı. Tamamen hayal ürünü olarak üretilmiş bir öykü inşa ederek yola çıktım. Ancak pek tabii daha önce engellilik üzerine yaptığım çalışmalar, fotoğraf sergileri bu senaryonun bilişsel olarak ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Zira 2009 yılından itibaren çok uzun yıllar engellilik kavramı üzerine gönüllü olarak çalıştım. Toplumu bilinçlendirmeyi amaçlayan kampanyalarda genel sanat yönetmenliği görevleri üstlendim. Fikir olarak bu filmin öyküsü çok daha eskiye dayansa da içinde yer aldığım bu çalışmalar senaryonun oluşumuna katkı sağlamıştır.

Nurşen: Son zamanlarda içinde kör bir karakter olan ve körlüğe dair yaşam deneyimlerini bu kadar doğru ve iyi anlatan başka bir film izlemedim. Körlüğe dair bu deneyimleri nasıl ve nereden edindiniz?

Cüneyt Karakuş: Engellilik üzerine epey mesai harcamış lığım oldu. Hem fiziken hem de düşünsel olarak. Burada daha meşakkatli olanı düşünsel boyutta bu senaryoyu inşa etmektir. Görme engelli arkadaşlarımla temas etmek, onların hayatına dair fikir yürütmek ve toplumu hem görebilen hem de kör insanlar üzerinden empati kurarak gözlemlemeye çalışmak, hepsi bir deneyimler toplamıydı. Bir de üzerine “hayal gücü”. Hayal gücü, biliyorsunuz ayrı yazılan iki kelimedir. Ancak ben “hayalgücü”nü hep birleşik yazarım. Birlikten kuvvet doğar diye. İşte biraz da bu kuvvet ile kör bir insanın nasıl bir hayatı olduğunu tahayyül ettim. Sonuçta hepimiz birbirimizin hayatını az çok biliriz. Ancak kalabalıklardan çekilip de evimize, hatta kendi içimize döndüğümüzde orada artık bütün deneyimler, gözlemler, bilgiler uçup gider. Orada sadece kendi

yaşadıklarımızın muhasebesi vardır. Ben de deneyimlerimi, gözlemlerimi biriktirdim ve son aşamada muhasebemizi yaptığımız yerde içime döndüm, “hayalgücü”me sarıldım.

Nurşen: Filmde başrolleri İrem Helvacıoğlu ve Kerem Bürsin oynuyorlar. Bu oyuncuları tercih etmenizde hangi sebepler etkili oldu?

Cüneyt Karakuş: İrem, bir dizide oynadığı için vakitlerimizin uyacağına ihtimal vermiyordum. Fakat o dönemde dizi final yaptı ve kast direktörümüz Selim’in (Bahar) bu bilgiyi paylaşmasıyla İrem kadroya dahil oldu. Zira İrem, hayalimdeki Eflatun’a fiziksel olarak çok yakındı. Oyunculuk yeteneği de muazzamdı. Hal böyle olunca İrem’in Eflatun olması hepimizin temennisi olarak gerçekleşmiş oldu. Ancak beni asıl düşündüren Oflaz karakterinin seçimiydi. Çünkü senaryoyu yıllar evvel yazdığım da kafamdaki oyuncu Sermet’ti (Yeşil). Bir kısa filmimde birlikte çalışmıştık. Ses rengi çok etkileyici bir oyuncudur. Ancak aradan yıllar geçince karakterin yaşı gereği Oflaz’ı başka bir oyuncunun canlandırması gerekecekti. Sonuçta karakter otuzlu yaşlarında olmalıydı. Birçok oyuncu düşündük otuzlu yaşlarında. Ancak ses rengi benim için çok önemliydi. Sesiyle sadece kulağa değil kalbe de dokunan bir oyuncu olmalıydı. Neyse ki günün sonunda en az Sermet kadar sevdiğim bir ses rengine sahip olan Kerem ile bir araya geldik. Samimi bir ses rengi var Kerem’in. Ufak dokunuşlarla kelimeleri eğip bükmeden alıcısına eriştiren bir ses. Böylece Eflatun’u İrem, Oflaz’ı da Kerem canlandırmış oldu.

Nurşen: İrem Hanım kör bir karakteri epeyce güzel ve gerçekçi oynamış. Körlük deneyimlerini bu kadar güzel oynamasında neler etkili oldu, bu deneyimleri nasıl edindi?

Cüneyt Karakuş: Bir oyuncunun sadece yetenekli olması değil aynı zamanda çalışkan da olması bir gereklilik. Bu ikisinden birisi eksik olduğunda işler istediğimiz gibi gitmeyebilir. Neyse ki İrem hem yetenekli hem de çalışkan bir oyuncu. Bir de üzerine uzun uzun yaptığımız ön çalışmalar, karakteri derinlemesine incelememiz, İrem’e körlük üzerine verdiğim birkaç ödev

ve tüm bunlara artı değer katacak olan İrem'in gözlem gücü. Hepsi doğru zamanda doğru yerde bir araya gelince ortaya ete kemiğe bürünmüş muazzam bir Eflatun karakteri çıktı.

Nurşen: Filmde diyalogların olmadığı sahneler oldukça fazla. Eğer film betimlemeli olmasaydı biz kör izleyiciler çoğu şeyi kaçıracaktık. Filmı betimletmek nereden aklınıza geldi, Sesli Betimleme Derneği ile nasıl tanıştınız, bize biraz filmin betimletme sürecini anlatır mısınız?

Cüneyt Karakuş: Sanatın herkes için olduğuna inanıyorum. Haliyle eğer yedinci sanattan bahsediyorsak filmler sadece gören ve duyanların değil tüm insanların erişimine açık olmalı. Buradan yola çıkarak herhangi bir öneri almaksızın başından beri Eflatun'un hem sesli betimlemeli hem de işaret dili ile işaret dilinin kullanılamadığı yerlerde alt yazı ile gösterilmesini hayal ettim. Neyse ki bu hayalim gerçek oldu. Çünkü benim için çok kıymetliydi. SEBEDER ile tanışmam ise online bir seminerde olmuştu sanırım. Olgun (Yılmaz) Bey'i bu online toplantıda tanımış ve notlarım arasına almıştım. Filmin sesli betimleme süreci yaklaşınca kendisine ulaştım. Olgun Bey, bu alana çok büyük katkılar yapan bir isim. Kendisi ile temasa geçtikten sonra filmin betimleme ve işaret dili hususlarını kolaylıkla çözdük ve filme ekledik.

Nurşen: Filmı izleyen kör izleyicilerden nasıl yorum ve geri dönüşler alıyorsunuz?

Cüneyt Karakuş: Kör izleyicilerimden aldığım yorumlar beni çok mutlu ediyor. Daha önce hiçbir filmde kör bir karakterin bu şekilde işlenmediğini, birçok filmin aksine yoğun bir empati gücü ile yapılmış bir film olduğunu belirtiyorlar. Geri bildirimleri aldıkça "İyi ki bu filmı yapmışım" diyorum. İyi ki onlar da bu filmı izlemişler.

Nurşen: Benim sorularım bu kadar. Sizin eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Cüneyt Karakuş: Davet ettiğiniz için tekrar teşekkür ederim. Çok keyifli bir söyleşiydi.

Nurşen: Dergimize konuk olduğunuz ve sorularımı içtenlikle cevaplandırduğınız için çok teşekkür ederim.

Eflatun ve Betimlemesi Üstüne Uzunca Lakırdı

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Sinemada gösterime girmesi ile birlikte özellikle Dernek WhatsApp grubunda adını birkaç kez duyduğum bir film di Eflatun. Dernekten arkadaşların kendi aralarında veya dışa dönük her bir organizasyonunda olduğu gibi ağzımın suyu aktı ama geri yutkunmak zorunda kaldım. Sinema salonunda, arkadaş ortamında izlenesi bir filmmiş oysa. Sonra oturup üstüne konuşulası bir film aynı zamanda.

2022 yapımı bir film olan Eflatun, dram ve romantik olarak kategorilendirilmiş. Filmin senaryosu Cüneyt Karakuş tarafından kaleme alınmış. Karakuş'un senaryoyu istediği noktaya getirmesi yıllarını almış. Kültür Bakanlığı dışında sponsor desteğini yeterince bulamayınca yapımcılığını da üstlenmiş kendisi. Bununla Birlikte filmin yönetmenliğini de Cüneyt Karakuş yapmış. Filmde rol alan oyuncular ise Kerem Bürsin, İrem Helvacıoğlu, Nazan Diper, Erman Okay, Yıldız Kültür, Melisa Akman, Semiha Bezek, Haydar Köyel, Nagihan Gürkan olarak sıralanıyor. Müzik besteci Nadir Altuntoprak. Vokalde Reyhan Karakuş Demir var. Filmde animasyon ve ses efektleri ayrıca dikkat çekici olduğundan Animasyon ve görsel efekt süpervizörünün adını, yani Yağmur Kartal'ı ayrıca yazmak istedim. Film, İMDB'de 6,9; Beyazperde'de 3,5; Box Office Türkiye'de ise 8,5 olarak puanlanmış.

Konusuna dair İMDB, Beyazperde ve GETEM sitelerinde ortalama aynı şeyleri okudum. Onları harmanlayarak ve kendi dilimce şöyle anlatabilirim: Eflatun, çocuk yaşta kör olmaya başlar. Babasının öğrettiği ses ve gölge oyunları ile ekolokasyon yöntemini kullanarak hayatı deneyimliyordur. Ayrıca ailesini kaybettikten sonra tek başına yaşayan ve ayakları yere basan bir kör kadın. Babasından kalan saat tamircisinde onun ortağı ile birlikte çalışıp hayatını kazanıyor. Aynı zamanda sanat ve edebiyatla ilgili entelektüel bir karakter. Filmde ara ara anne ve

babasının hayal ile gerçek arasında hangisinin olması gerektiği yönündeki çatışmasını duyuyoruz. Eflatun, çoğu zaman babasından yana bir eğilimde. Günün birinde saat tamircisine getirilen antika bir saat sayesinde Oflaz ile tanışır. Onun saçtığı koku ve enerjiden çok etkilenir. Son olarak sesine âşık olur. Dahası Oflaz da ondan etkilenmiştir. Aralarında karşı koyamadıkları bir çekim oluşur. Babasından kalan şemsiye şirketi işi ile fotoğrafçılık tutkusu arasında kalan Oflaz ile Eflatun aynı şemsiye altında yürüyebilmişler midir sizce?

Sesli betimleme değerlendirmesine geçmeden önce filme dair dikkatimi çeken birkaç noktaya değinmek isterim.

Öncelikle filmdeki kahramanların adları Eflatun ve Oflaz. Sanki bu seçimin bir derinliği var gibi. Ancak belki de benim eksikliğimdir, bulamadım. Bir de aşırı vurgulanan şemsiye imgesi. Aynı çatı altında olmak gibi adeta. Bana öyle bir duygu hissettirdi.

Filmde işlenen kör karakter bence başarılı yansıtılmış. Bağımsız hareketi olan, kabartma yazıyı aktif kullanabilen bir kör. O zamanlar bilgisayar ve cep telefonlarının olmaması göz önünde tutulursa bu durum ekstra bir önem Arz ediyor. Yemek yapıyor. Sokak köpeğini besleyip çiçeklerle ilgileniyor. Temizlik yapıyor. Ev süpürüyor mesela. Makine ile çamaşır yıkıyor. Sahafa gidip kitap satın alıyor vs.

"Körmüşüm gibi davranacaklardı" Anne ve babasını kaybettikten sonra yakın çevresinin onlarla birlikte olması talebini reddettiğini anlatan Eflatun'un ifadesi bu. Yukarıda söylediğim gibi tüm filmde işlenen körlük algısını gerçekçi ve doğal buldum. Ancak bu cümle her şeyi yerle bir edercesine irrite etti beni. Körmüşüm gibi davranılsın bana. Körlüğü ajite bir şey sanmak sorun. Körlük değil aslında.

Film ile ilgili kafamı kurcalayan bir husus: Tanıtımlardan birinde Oflaz'ın, Eflatun'a emanet ettiği sarı şemsiyeden bahsediyordu. Oysa ben filmi birkaç kez seyretmeme karşın böyle bir şey fark etmedim. “Ben neyi kaçırdım acaba?” diye bir kez daha baştan sona izledim.

Jenerik sonrası içsel hesaplaşmadaki Eflatun'un elinde sarı şemsiyesi var. Filmin akışında sarı şemsiye objesi ilk kez burada göze çarpıyor. İlerleyen sahnelerden birinde, Eflatun'un evinde görüldüğü ilk sahnede, eve girer ve şemsiyesini vestiyere asar. Sonra bir şey düşünür geri döner ve betimleme

"Aklına bir şey gelmiş gibi nefes alıp düşündü. Sağına dönüp vestiyere yürüdü. Askıya astığı sarı şemsiyesini alıp soldaki kapıdan girdi." Bundan sonra sarı şemsiye bir kez daha Oflaz, Eflatun'un evine otuz altılık film bulmak için gittiğinde karşımıza çıkar. Askıda şemsiyeyi fark eder. Eline alır ve bir süre açar falan. Bu ya da sonrasında herhangi bir sahnede Eflatun ile aralarında sarı şemsiyeye dair bir sohbet duymuyoruz.

Yukarıda da görüldüğü üzere Ne replikler arasında ne de betimlemede böyle bir şey var. Taa ki Oflaz'ın Eflatun'a doldurduğu kasete kadar. Kasetteki mesajı dinlediğinde Eflatun da çok şaşırıyor zaten.

Filmde dikkatimi çeken bir başka garip detay: Oflaz, onu filmde duyduğumuz ilk sahnenin devamında telefonla konuşarak yürümektedir. Betimlemeden öğrendiğimize göre kulaklıktan telefonu kapatır. İzleyen sahnelerin birinde ise evine girer ve telefonunu kâseye atar. Betimleme telefonun tuşlu bir telefon olduğunu özellikle söylüyor. Bu iyi olmuş bence. Filmin çekim zamanına dair güzel bir ipucu veriyor çünkü bu tür ayrıntılar. O zamanlar tuşlu telefonların kulaklıktan kapatılabilen modelleri var mıydı acaba? Nokia telefonumun kablolu kulaklığını hatırlıyorum. Ortasında bir tuşlu bölüm vardı. Telefon açılıp kapanıyordu. Öyle bir şeydir belki?

Oflaz'ın gözüne yemeni bağlayıp onu kör ettiği sahnede bir anda Eflatun ortadan kayboluyor. Oflaz farkında değil. Bir süre onu arıyor. İlginç, hiç ayak sesi ya da baston tıkırtısı duymadı mı ki? Eflatun çıt çıkarmadan ortadan kaybolmayı nasıl becerdi çok merak ettim?

Oflaz'ın Büyük Halasını ziyarete giderken koskoca ada vapurunda Eflatun neden tek başına?

Büyükada'da Eflatun'un adres sorduğu beyaz saçlı adam ne kadar kültürlüymüş. Çoğu zaman olduğu gibi Eflatun'un koluna yapışmadı. “Sahibin yok mu senin?” diye sorgulamadı. Öylesine adresi tarif edip yoluna gitti. Bir yere çarpacak mı, diye arkasından bile bakmadı. Buraya imalı gülümseme koyasım geldi.

Bir başka şey de film üzerine telefonda Nurşen ile sohbet ederken aramızda geçen bir konuşma. Nurşen, filmin tanıtım paragrafını sorunlu bulduğunu söylemişti. "Neden?" diye sorduğumda, “‘Sese âşık olmak’ tanımlamasını tuhaf buldum” demişti. Bana da onun tuhaf bulması tuhaf geldi. Zira kim ne derse desin dış görünüş insanı etkileyen bir şeydir. Körler dış görünüşten etkilenir mi? Evet, etkilenir. Çünkü dış görünüş denen şey bence bir algı meselesidir ve körler dış dünyayı başka pek çok şeyin önünde sesle algılar. En azından ben öyleyim. Kişi kendinden bilir işi. Bir insanın ses tonu da konuşma tarzı ile birlikte beni en etkileyen şeydir mesela. Bundan başka nasıl kıyafetleriyle etkiler insanlar birbirlerini, kokular da etkiler herkesi tıpkı renkler gibi. Seslerin de rengi vardır aslında bence. Kokuların da rengi olduğu gibi. İşte böyle bir etki halkası oluşturur insanlar çevrelerinde. Farkında olarak veya olmayarak belki de.

Dıştan bakınca çok çirkin bir adama çok güzel bir kadın âşık olmuş. Onun nesini beğeniyorsun diye soranlara elmacık kemiklerini öve öve bitirememiş. Gönül kimi seviyorsa güzel odur. Güzellik ise kişiye göre değişir mi? Değişir. Çünkü güzellik algısı da başkadır. Neyse bu çok uzayacak. Anlatmak istediğimi anlattım sanıyorum ve bu bahsi burada kesiyorum.

Sesli betimleme değerlendirmesine gelince: Tabii ki önce emekçileri sayacağız. SEBEDER tarafından eş erişimi sağlanan filmin betimleme metin yazarı Ela Korgan. Sesli betimleme seslendirmeni, iğdem Banu Yeşilırmak. İşaret dili evirmeni GETEM’de Müjde Gürbüz olarak kayıtlara geçmiş. Ancak SEBEDER tanıtımında ve MP3 dosyasında Müjde Kolçak olarak veriliyor. Alt yazı çevirisini ise Nuray nal yapmış. Ses ve görüntü montajda Ertan Lainkaya ismi var. Teknik yapımda ise Yeni Gökdelen Tercüme. Editörler Olgun Yılmaz, Ela Korgan, iğdem Banu Yeşilırmak olarak görünüyor.

“Eflatun” gösterime girdiği ilk andan beri olması gerektiği gibi eş erişimi olan bir film. Bizzat Karakuş Film tarafından SEBEDER’e yaptırılmış. GETEM sistemine Mayıs 2025’te girmiş. Ancak daha önce Festivaller ve sinemalarda izlendi biliyorsunuz. şimdilerde ise herkes için Amazon Prime üzerinden seyirciyle buluşuyor. GETEM’de sadece MP3 olduğu için erişimine izin veriliyor bildiğim kadarıyla.

Betimleme Ufak tefek şeyler dışında bence neredeyse kusursuz olmuş. Zaman, mekn, durum ve karakter betimlemeleri ile duygu tanımlamaları çok iyi. Sözcüklerin seçimi çok başarılı. Gündelik dilin söylemlerinin kullanımını da çok ustaca ve sempatik bulduğumu belirtmeliyim. Çiğdem Hanım’ın sesi filmin duygusal havasına adeta “cuk” oturmuş. Emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

Bulduğum ufak tefek şeyler ise şöyle sıralanabilir:

Jenerik okunurken fonda tıkır tıkır bir ses geliyor. Gelen sese yönelik bir bilgilendirme yapılmamış. İkinici kez dinlediğimde anladım ki saatideki saat sesleriymiş fonda gelen.

Yine jenerik okunduğu sahnede geri planda hayal dünyasından gelir gibi bir kadının sesini duyuyoruz. Tepkiyle bir şeyler söylüyor. Görüntüde bir şey var mı? Varsa nedir bir betimleme yapılmamış. Oysa başka kimi filmlerde jeneriğin yanı sıra arada akışta olanlar da hızlıca aktarılıyor kör izleyiciye.

Eflatun'un düşüncelerini dillendirdiği ilk sahnelerden birinde betimleme; "yağmur başladı" der. Ardından hemen yağmurun sesini duyarız filmde. Üstüne kahramanımız da "yağmur yağıyordu" der hatırladığı sahneyi düşlerken. Bu sırada betimlemede yağmur başladı demenin gereği var mıydı emin olamadım?

“Saatinin cam kapağını kaldırdı. Kör kumral kadın saatinin kabartmalı sayfalarına dokunuyor.” Saatlerin sayfaları olmaz ki! “Saatin kabartma noktalarına dokunuyor” daha doğru bir ifade şekli olurdu.

Oflaz ile Eflatun'un saatçiden birlikte çıkıp yürüdükleri sahnede Eflatun'un Oflaz ile yürürken bastonunu kullanıp kullanmadığını merak ettim. Çok hafıften tıkır tıkır bir ses geliyor çünkü. Ancak betimlemede buna dair bir açıklama verilmemiş. Çok önemli bir şey değil de zaten.

"Oflaz bir çocuk gibi uslu. Saçları kurulansın diye bekledi" mi denmeli? "Saçları kurulansın diye bekliyor" mu? İkincisi kesinlikle daha doğru bir zaman kipi kullanımı olurdu.

"Gölge önce sağ yanaktan sonra çeneden ve ağızdan çekilince Oflaz'ın yüzü ayan beyan ortaya çıktı." Çok güzel ve dikkat çekici bir anlatı olmuş bence.

"Bir ağacın kalın yanında duruyorlar. Eflatun, Oflaz'ın elini ağacın gövdesine koyup elini yavaşça çekti." Cümlesinde komik bir kavram karmaşası olmuş. "Kalın bir ağacın yanında duruyorlar" veya daha doğru olarak "gövdesi kalın bir ağacın yanında duruyorlar" denilmeliydi. Bu tarz anlam kaymaları başka birkaç yerde daha var ancak çok da kulak tırmalayıcı gelmedi bana.

Filmin sonunda çiftimizden bahisle, "sokakta uzaklaşırken zaman yavaş akıyor" deniyor. Bu cümlede özne eksikliği var ve bu anlatım bozukluğuna neden oluyor. "Onlar sokakta uzaklaşırken zaman yavaş akıyor" daha doğru bir kullanım olurdu.

Bu tür yapımlar arttıkça körlükle birlikte farklılıklar sıradanlaşacak eminim. Daha görünür ve doğal olacak çünkü her şey.

Öteki

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 136, Haziran 2025

Yok, hayır! Tarzımı değiştirmek gibi bir niyetim yok. Farklı türlerde yazınsal yığınlar üretebilmeme rağmen engelli öznelere yönelik konularda tembellik yapış sebebini kısa süre önce bir arkadaşım sormuştu. Anlaşılan o ki, merak eden başkaları da var. Anlatayım da ezbere yanıtlardan yürümeyelim.

Bu tembelliğin üç sebebi var. İlki çok basit: Sevmiyorum. Engelli öznelere yaşadığı sorunların kuramsal açıdan irdelenmesinin anca çok uzun vadede fayda getireceğini düşünüyorum. Koskocaman bir tablonun küçük kesitlerine odaklanmanın, değil kesitler tablodan bile haberdar olmayan kişilerde bir yansıma yapmadığı kanısındayım. İç içe geçmiş çemberlerden oluşan engelliliğin, en içteki çekirdek olguları dikkate alarak değerlendirildiği anlarda da sık sık kullandığım bir cümlem var: Harvardlı seçkinlere hitap etmiyoruz.

İkinci sebep biraz daha farklı. Farkındalık yelpazesinde "sendrom" olarak nitelendirilen bazı durumların parçacıklarını da yaşayan biriyim. Durum şu: Ben; bir özneye yönelik yaptığım yorum, eleştiri ve hatta espride, kurduğum cümlelerin özne tarafından ne şekilde algılanacağına dair varsayımda bulunma ve cümlelerini bu varsayım doğrultusunda şekillendirme konusunda beceriksizin önde gideniyim. Cümle kurarken öznenin vereceği tepkiyi, benzer bir durumla karşılaşmam hâlinde kendi vereceğim olası tepkiyle eşitliyorum.

Olmuyor tabii. [Gülümseme] Her yaş aralığında özgürlüklerin yaşandığı, kişisel tercihlere saygı duyulduğu, eleştirmenin, itiraz etmenin, "hak" olarak belenmiş bir şeyi inatla savunmanın "yanlış davranış" olarak değerlendirilmediği ve en önemlisi açık sözlü olmaya teşvik edilerek büyütüldüm. En ağır eleştirilerde bile karşımdakine bozulmam, söylenen şeyi konuyla ilgili

olarak yorumlar ve anlık hislerimin karşımdaki kişinin profiline dair kanılarıma yansıtmam. Konuyu dinler, yapmam gereken çıkarımı yapar ve geçerim.

Kısacası benim söylemlerimde uyguladığım bir ölçüt veya otokontrol yok. Bu durum da çoğu zaman yanlış anlaşılmama neden oluyor.

Gelelim üçüncü ve en temel sebebe. Ben hem kör hem de sağırım. Dergideki arkadaşlar çevrelerinde yaşadıkları olaylardan kesitler alarak gayet kıvamlı içerikler üretiyor. Benim mutfağımdaki bol malzeme engeli olmayan özneler değil, engelliler. Morpheus'un şahane bir repliği vardı: Gerçeği bilmek ve gerçeği yaşamak arasındaki fark. Yazının bu noktasında yazılı bir çift tırnak açıyor ve devam ediyorum.

Engelli kimliğine yönelik içeriklerden uzak duruşumun bir tercih olmadığını anlamak için yüzeysel bir empati yapmak yeterli. Bu yüzeysel empatiyle benim, "körler ülkesindeki öteki" olduğum sonucuna varmak zor değil.

Engelli kimliğiyle ilgili teori, kuramsal doktrin veya normlar barındıran içerikler ve bu içerikleri üretenler ne diyor? Bir sosyal çevre veya hizmet oluşturma süreci, engellilerin varlığı dikkate alınarak yürütülmelidir. Sürecin başlatıldığı anda gerçek engelli özne olmasa bile süreç engelli özne varmış gibi yürütülmelidir.

Doğru mu? Doğru...

Engelli öznelerin sık sık maruz kaldığı ayrımcı ve sağlamcı konuları bıçkın sözlerle eleştirenler ne diyor? Engellilere sunulan erişilebilirlik seçenekleri bir imtiyaz değildir, eşitlik ilkesine dayanan bir haktır.

Doğru mu? Doğru...

Akışa bırakmam hâlinde birçok doğrudan daha bahsedebilirim. Ama "basit" konulardan devam edelim. Engellilik, erişilebilirlik, hak temelli bakış açısı çerçevesinde keskin söylemlerde, savunmalarda bulunanları, ötekinin gözünden görmek ister misiniz?

Sosyal medyada arkadaşının veya herhangi bir kişinin görsel paylaşımında alternatif içeriği boş bıraktığı için kıyasıya eleştiri yapanların kaç diyalogların yer aldığı bir video çekip paylaşırken alt yazı koyuyor?

Erişilebilirliğin bir hak olduğunu savunan ve farkındalık bilincinin yaygınlaşması amacına hizmet etmesi, eş zamanlılık kavramının önemini anlatmak için betimlemeli-betimlemesiz olarak iki ayrı video yerine, tek bir video içeriği yayınlayanların kaç o videoda arka planda yapılan betimlemenin alt yazısına veya en azından "#Arka planda körler için betimlemeli anlatım yapılıyor" notuna yer veriyor?

Bazıları diyecek ki, "Ama mevcut sosyal çevre ve etki alanları körlere yönelik.". Akla yatkın bir cevap gibi yorumlanabilir. Milyon dolarlık soruysa şu: Engelli kimliğine sahip olmayan biri benzer savunuşu yaptığında ne hissedersiniz? Kurumsal bir kimlik, "Bizim ürünlerimiz engellilere yönelik değil ki" derse ne olacak? Kendi savunuşunuzdaki tümleci alıp zarfa böldükten sonra öznenin kökünü alarak haklılığınızı ispat edip yükleme çarparak iki takla attırdıktan sonra belinizde üç tur çevirmenin ardından aynı savunuşu size sunan kişinin bakış açısının ne denli çirkin olduğunu mu ispatlayacaksınız?

Paylaştığı görsele alternatif içerik koymayan ve bu nedenle eleştiriye maruz kaldığında, "Yapay zekâ aracılığıyla görseli kendin de betimleyebilirsin" diyenlere, "Erişilebilirlikten nasibini almadın mı sen? Ben de engeli olmayan kişiler gibi içeriği ek bir şey yapmadan

inceleyebilmeliyim!" yanıtı veren hak temelli duruş abidelerinin kaçısı paylaştıkları sesli mesajı içeriğini yazı olarak ekliyor?

Görmemeye dayalı tek deneyimini gece vakti elektrikler kesilince karanlığın ortasında kaldığında yaşayan, kör biriyle sosyal bağı olmayan kişilerin görmemenin çok zor olduğunu düşünmesinin sağlamcı anlayışın ürünü olduğunu mu sanıyorsunuz? Nörolojik gerçeklik algısı sese dayalı olan körlerin de aynı algısal nedenlerle sağırılar için benzer düşüncelere sahip. Görmeyi, dünyayı algılamanın temel aracı olarak eşitleyenler ne yapıyorsa sesle eşitleyenler de aynısını yapıyor. Hak temelli mücadeleye baş koymuş olan bir dostun, bir etkinlik mekânından ayrılırken çakırkeyifliğin de etkisiyle, "Murat'a dikkat edin, yola çıkmasın" dediğini duydu, duymayan kulaklarım. Başka bir dostun WhatsApp grubuna dahil olduğumda tıpkı görenlerin ona yaptığı gibi nörolojik gerçeklik algısının oluşturduğu kalıplamanın tufasına düşüp sağırılık ve dilsizliği eşleştirecek konuşabiliyor olmama rağmen sesli mesaj yollayamayacağımı varsaydı. Körlerin, sağırılara yönelik kalıplaşmış ön yargıları, engeli olmayan öznelerin sağırılara karşı beslediği ön yargıdan çok daha yoğun olduğunu söylesem kızarmısınız?

En bıçkın sözlerle kişileri eleştirip yerden yere vuranların kaçısı güttüğü teoriyi gerçekten yaşıyor? Engelli öznelerin maruz kaldığı ayrımcı ve sağlamcı davranışları, yalnızca kendi engel grubu çerçevesinde değerlendirip diğer engel gruplarını bu çerçevenin dışında bırakmakta sakınca görmeyenlerin, aslında göbekten ayrımcı ve sağlamcı olduklarını fark etmiyor oluşlarının sebebi ne?

Kendi yarattığı veya inandığı kuramsal normları zihnindeki sıkışmışlıktan çıkaramayan ve kendi yaşamına uygulayamayan kişilerin savunuşlarını, bir Öteki olarak gerçekçi bulmuyorum.

Uygulamaya geçmeyen ve zihinde sıkışıp kalan düşüncelerden yola çıkarak kendi tarafından bile yaşama yansıtılmayan olguları, başka öznelere beklemek bencilliğin ve çelişkinin göbeğidir. Çelişkinin var olduğu bir yerde tutarlılık yoktur. Tutarlılığın olmadığı bir olgu sürdürülebilirlik ilkesinden yoksundur. Sürdürülebilir olmayan bir durumsa gerçeklikten uzak ve keyfe keder şişirilip patlatılan ve sonra yeniden şişirilen sabun köpüğüne benzer. Hepsinden önemlisi içi boş bir halkaya üfleyerek oluşturulan sabun köpüklerini izleyenler, sadece geçici bir süre için o gerçekliğe şahit olur.

Siz, bir "öteki" olsanız ve engellilere yönelik ayrımcı-sağlamcı tavırları eleştirecek yazılar yazsanız ne yapardınız? Engelli kimliği taşımayan kişilerin, engellilere yönelik yaptığı ayrımcı ve sağlamcı davranışları mı, yoksa engelli kimliği olmayanlar tarafından ayrımcılığa maruz kalıp ayrımcılığın tadını, anlamını, uygulanış tarzını, yarattığı etkiyi ve daha nice şeyi biliyor olmasına rağmen kendi engel grubu dışındaki öznelerle göz göre göre ayrımcılık yapanları mı dikkate alırdınız? Hangisi sizce çok daha bilinçli yapılan bir ayrımcılık? Hangisi hak temelli duruştan, eşitlikten, anlayış ve kapsayıcılıktan daha uzak?

Rasyonel bakış açısıyla yaklaştığınızda yukarıdaki soruların yanıtı bence çok net. Büyük tablonun varlığından, içerdiği kesitlerden bihaber olan insanların sırf bu bilmezlikten doğan ayrımcı tavırlarını değil, tabloyu çizen ama işine geldiğinde tablodaki tutarsız ve çelişkili renk karışımını görmezden gelen ressamı fark edersiniz.

Körler ülkesindeki öteki için ayrımcı ve sağlamcı tavırları hiç mi hiç olmayan bir kişi tanıyorsanız bana da haber verin. Onunla tanışıp kucaklamayı çok isterim.

Yazının bu noktasında birkaç paragraf önce açtığım yazılı çift tırnağı kapatıyorum. Sizce o satırları hangi duyguyla yazdım? Agresif? Atarlı? Sivri dilli? Hepsi? "Siz nasıl yorumladınız bilmiyorum, ama ben onları yazarken yer yer gülümsedim bile" yanıtını veriyorum ve bu yazıda,

bir konu hakkında yorum yaparken olası tepkileri hesaplama konusunda beceriksizin önde gideni olduğuma dair kurduğum cümlelerin yazış nedeninin iyice anlaşıldığını varsayıyorum.

Yazılı çift tırnak arasında kurduğum cümlelerse benim hislerimi yansıtmıyor. Diyeceksiniz ki, "Arkadaş, o nasıl iş? sana ait değil mi o cümleler?"

Doğru, bana ait. Ancak o cümleler benim hislerim değil. Sahip olduğum bakış açısı çerçevesinde bir teori kurmaya yönelmem hâlinde o çerçevenin çitalarını belirleyecek düşüncelerden küçük bir kesit. Çevrenize şöyle bir bakın. Savunduğu ideoloji veya teoriyi kendi yaşamlarına uygulayamayan onlarca insan göreceğinizden şüphem yok. Başkasını bilmem; ben kişisel olarak uygulanamayan bir düşüncenin teorisini gütmeyi anlamlı bulmuyorum. Bu yüzden de kendimi "öteki" gibi hissetmiyorum. Hayat bu; yeri gelir zamansızlıktan yeri gelir keyifsizlikten yeri gelir bir çocuğun peşinde koşma mecburiyetinden veya daha nice şey yüzünden doğru olduğunu bildiğimiz olguları gerçekleştiremeyiz. Bu gerçeği dikkate alarak soyutluktan uzaklaşıldığında önünüze ve bilincinize düşen somut gerçekler farklı olur.

Birazdan kuracağım cümlelere "imkânlara sahip kurumsal kimlikleri" dahil etmediğimin altını çiziyorum. Sosyal medyasında görsel betimlemeye yer vermeyen veya gruplara sesli mesaj bırakan kişilere kızmıyorum. Bunları yapan kişileri sağlamcı olarak sıfatlandırmıyorum. Eski kuşakta yer alan engelli kimliğine doğuştan sahip olanların çoğu, engelli kimliğine sonradan nail olanlarınsa tamamına yakını "kapsayıcılık" kavramını çok sonradan ve önce teorik olarak öğrenir. Teori-pratik düzleminde de ara sıra veya sık sık çelişkiye düşer. Benim kuşağımda yer alan ve engelli olmamasına rağmen engelli öznelerle iç içe büyüyüp bazı kavramları "teori" olarak değil "yaşanılan öğreti" olarak öğrenen kişi sayısı azdır. Benim düşünceme göre kapsayıcılık yalnızca pozitif değerleri içermiyor. Özneler ve olguların yalnızca tek bir yönde değerlendirilmemesi gerektiğine inanıyorum.

Doğru olmadığı bilinen ama farklı nedenlerle kimi zaman keyfi kimi zamansa imkânsızlıklardan doğan davranışları görmezden gelmek de bana göre kapsayıcılık çemberinde. Eee, sağlamsı davranmak istiyorsa davranır; ayrımcı olmak isterse olur, hakaret etmek istiyorsa eder. Bu davranışı gören de ister tepki verir isterse de tepki vermeye değer bile bulmaz. Bunu yapan kurumsal bir kimlik olmadıkça veya tavrı sergileyen kişi bir özneyi değil toplumsal bir kesiti hedef almadıkça kendimi ötekiler gibi hissetmem.

Diyeceksiniz ki, "Sen de lastik gibi esnekmişsin birader". Evet, kısmen öyleyim. [Gülümseme] Ancak herkese sunulan bir hizmet sürecinde varlığımın görmezden gelinmesi veya iradem dışında bir şeylere zorlanmam hâlinde tepkim değişir. Esneklik gider, cehennemin dibine kadar gitmek gerekse de almam gerekeni alana kadar inadım inat, burnum on altı kanat moduna geçerim. Bu esneklik ve sıfır esneme durumu, benim gerçeklerimden doğan bir tepki. Yaşamı bir yürüyüşe benzetirsek o yürüyüş boyunca taşıdığım sırt çantama, beni ötekileştiren kişilerin boynuna çivilemek için onlarca hafta tıktırtmayı abuk buluyorum. Zaten bunu manidar bulsam o haftaları sırt çantasıyla değil tren vagonuyla taşımam gerekir. Ama bunlar bana ait doğrular. Benim abuk bulduğum konuyu asıl abukluk olarak niteleyen de olabilir. Benim için fark etmiyor. İstiyorsa yedi cihanı gezip önüne geleni duvara çivilesin. Onun tercihidir. Kişileri, var oldukları hâllerleriyle ve bir bütün olarak kabul etmek çok da zor bir şey değildir. Zor olan bunu yapmayı gerçekten mi yoksa şakacıktan yaparmış gibi görünmeye çalışıp çalışmadığımızın ayrımını yapmaktır.

Yazarken de elimin ayarı yok hani... Yazdım yazmasına ama şimdi de yazıyı nasıl bitireceğime dair bir fikrim yok.

Eh, madem yıldızlardan söz açılmıştı ben de çok bilindik bir şiirin birkaç mısrasını çakayım yazının sonuna:

"Ala şafağında ÷lkemin yıldız uçurmak varken

Oturup yıldızlar içinde kendi buruk kanımı içtim."

“Mış” Gibi Yapmak Bize Mi Özgü?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Hani toplumda sana bakış bir başkadır ya? Ne olsa o bakışın bir örneğini fark edersin ya? Bir işaret bir mimik bir fısıltı... Elbet insanların tek odağı biz olmadığımız için bu alışkanlıklar sadece bizi kapsamıyor ama genellikle ortamda bir engelli olduğunda gereksiz işaretleşmelerin fazlaca kullanıldığına tanık olurum. Bu işaretler işarete konu olan kişinin anlamayacağı varsayılarak göstere göstere yapılır. Çünkü sağlamlılığın en temel özelliklerinden birisi engelli bir kişinin bazı şeyleri anlayamayacağı varsayımdır. Bu ön yargı zaten kolay kolay değişmez. Değişmesi sağlamlılığın bir nebze olsun gerilediğinin güzel bir göstergesidir. 😊

Bu işaretleşmeler genellikle çok boktan nedenlerden olur. Çoğunlukla herhangi birine rahatlıkla söylenebilecek bir şeydir. Mesela, “Oradan kalkıp şuraya geçebilir misin” gibi. Burada tamamen sağlamlılığın mekanizmaları işler. Bu davranışı uygulayan kişi bunun sağlamlılık olduğunu bile anlamaz. Hayır, engelli olmadığı için değil. Sağlamlılıkla ilgili soru işareti olmadığı için zihninde. Çünkü sağlamlılığı sorgulamanın engelli olup olmamakla direkt ilgisi yok. Oysa bal gibi sağlamlılıktır.

Bu süreçte sağlamlılığın farklı yönlerini hissedebiliriz. Öncelikle çok sıradan bir işe talip olan bir sakatın o işi bile yapamayacağı düşünülür. Hatta iş biraz zorsa, “Biz bile yapamıyoruz o nasıl yapacak?” sorusuyla pekiştirilir. Bu durum tamamen kişinin yeti çeşitliliğinden kaynaklı eksik kabul edilmesi demektir. Sağlamlılık denen şey tam da budur. Bir kere yargının sahibi çoğunluk kabul edilen gruptansa, bu ön yargı ona zaten kalıp şeklinde tanımlı gelir. Esnemez kolay kolay. Esnemesi için de sakat muhatabın ekstradan efor sarfetmesi gerekir. Engelli kişi dil dökerek ve öfkelenerek anlatır. Bu anlatım genellikle saatler sürer. Taş olsa aşınır yani ama ön

yargı aşınmaz. Sonra usta törpü hamleleriyle aşındırılan ön yargının yerini bir işin farklı yöntemlerle de yapılabileceği gerçekliği alır.

Alır mı gerçekten? Evet, alır ama bizim sandığımız netlikte değil. Tam da buradan vurgulamak istediğim konuya dair bir şeyler söylemek istiyorum: “Mış” gibi yapmak genellikle ötekileştirilen grupların uyguladığı bir yöntemdir. Yaratılmış “normali” taklit eder. “Normaldir” o. Diğerleri gibi değildir. Mesela diğer körler gibi değildir. Bu bazen de anlaşılır bir duygudur. Özellikle ergenlik döneminde hepimiz yapmışızdır. Kendimizi iyi hissetmek için hoşlandığımız kişiye farklı görünmemek için sosyalleşmek için... Bu davranışı kanıksanmış sağlamlıktan beslendiği noktada yer yer eleştiririz ama açık nefrete hedef olan kesimler için önemli bir yöntem olduğu da bir gerçek. LGBTİ+’lar ya da farklı gruplar için hayati bir önem taşıyor. Aslında tamamen ayrımcılığın yarattığı koşullarla ilgili.

Bu yazıda odaklanmak istediğim nokta o değil. “Mış” gibi yapmanın sadece ötekileştirilen kesimlere has bir şey olmadığını fark ettim. Bunun üzerine düşünmek istiyorum. Egemen konumdaki toplumsal kesimlerde de “mış” gibi yapmaya benzer davranışlar gözlemlemediniz mi? Evet, engelli olmayan birisi engelli gibi davranmaz ama sağlamlılığı yenmese de yenmiş gibi yapabilir.

Bunun örneklerini çok fazla gözlemliyorum. Mesela konuşurken mangalda kül bırakmayan birisi, iş pratiğe geldiğinde aslında ilgili konudaki ön yargısının hala devam ettiğini ele veriyor. Süslü sözlerin arasından sırtıyor kalıplaşmış ön yargı. Anlarsın senin o işi yapacağını düşünmediğini, düşünmüş gibi yaptığını. Murat Kefeli’nin bu sayıdaki yazısında kendi içimizdeki sağlamlılığa vurgu yaptığı nokta üzerine çok düşünmüştüm. O nedenle bu tersine “mış” gibi yapma durumunu bizde de gözlemlemek mümkün. Yani yaşlı körler gibi “Sen bunu yapamazsın zaten körsün” demeyiz de ifadenin farklı biçimlerini üretiriz. Oysa bu zahmete girmek yerine ön yargılarımıza gerçek bir savaş açmak daha kolay ve garanti bir çözümdür.

Özellikle engelli olmayan kişilerde gözlemlediğim ve tersine “mış” gibi yapmak diye adlandırdığım duruma birkaç örnek vereyim: Ön yargılarını yendiğini söyleyen bir arkadaşım, misafirlğe geldiğinde küllüğü bulup vermeme şaşırdığını istemeden belli etmişti. Bu “mış” gibi yapma biçimini anlamının en iyi yollarından biri, kelimeler içindeki bahaneleri filtrelemek olacaktır. Çünkü “yapamazsın” denmez. “Şimdi yorulma. Yavaşlamayalım. Ben hızlı hızlı gidip geleyim. O etkinlik erişilebilir değil.” Bahanele, bahanele! 😊 Bu kadar bahaneye ayrılacak efor ile ne güzel erişilebilirlik yöntemleri geliştirilirdi değil mi? Sözün özü dostlar, bu “mış” gibi yapma hali hiçbir masumiyet taşımıyor. Ötekileştirilenlerin “mış” gibi yapmasının somut nedenleri var ama diğerlerinin “mış” gibi yapması ön yargıların bir ürünü. Çünkü burada bir var olma çabası değil yok sayma çabası var. Var olan bir şeyin yok saymakla yok olmayacağı da bir gerçeklik. O nedenle bahanelerden örölü “ön yargı bariyerlerini yıkmaktan başka çözüm yok. Son olarak, anlamayız sanıp bol keseden kullandığınız işaretler çok kolay çakılıyor. Zahmete girmeyin boşuna.

Gamze Kılıç ile Röportaj: Yolculuğum

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Sayı: 136, Haziran 2025

Merhaba Değerli okuyucular,

Bu ay, Haziran’a yakışır sıcaklıkta bir yazıyla karşınızdayım. Tap taze, dumanı tüten bir kitap “Yolculuğum”. Sevgili arkadaşım Gamze Kılıç’ın Kitap Yurdu yayınlarından 30 Mayıs’ta çıkan kitabı, okuyanı duygudan duyguya savuran bir hız treni gibi adeta.

Kitap, okuyucularıyla buluşmadan önce, onu okuma şansına sahip olan az sayıda kişiden biri de bendim. Gamze, tüm alçak gönüllülüğüyle kitabını yerden yere vurmam için bana teslim etti. Onca işimin arasında kitaba şöyle bir bakayım, “hafta sonu okurum” dedim kendi kendime; fakat kitabı elimden bırakamadım. Tüm kitabı iki oturuşta susamış bir canavar gibi daha Perşembe bile olmadan içime çektim. Kitap inanılmaz sürükleyici. Gerçekten su gibi akıyor. Akarken de önüne kattığı okuyucuyu duygudan duyguya sürüklüyor.

Gamze’nin yaşam öyküsünü anlattığı bu kitap hem çok üzdü beni hem de çok güçlendirdi. Minicik bir çocuğun adım adım engellilikle tanışmasını okumak, bu sağlamcı dünyanın bir karabasan gibi üzerime çökmesi gibi ağırdı benim için. Sonra Gamze’nin o sevecen, o iyimser tutumu... Acaba sadece ölümün soğuk nefesini ensesinde hissedenlerde mi oluyor bu yaşamın kıymetini bilme bilgeliği diye düşündüm kitap bittiğinde. Sonra da düşündüm ki, hem Gamze’nin kitabından bizim okurlar da haberdar olmalı hem de Gamze ile kitabın perde arkasında

kalanları konuşmalıyım. İşte böyle düşünürken bir röportaj fikri gelişiverdi aniden aklımda. Sonuç da aşağıda.

Sağ olsun Gamze beni kırmadı ve cevaplarıyla işte karşınızda.

Elif: Bu kitabı yazmaya seni ne motive etti?

Gamze Kılıç: Engelli bir birey olmama rağmen, engellilik konusundaki farkındalığımın aslında ne kadar yüzeysel olduğunu fark ettim. Çevremdeki söylemleri, davranışları, hatta kendi yaşadıklarımı sorgulamadan kabul etmişim. Kanıksadığım birçok şeyin, toplumsal olarak yerleşmiş yanlış algıları beslediğini fark ettim. Bunu da EEEH Dergi'deki yazıları okuyunca daha net gördüm.

EEEH Dergi'de okuduğum yazılarla birlikte bu farkındalık sürecim başladı. Kendi hayatıma dışarıdan bakma fırsatı buldum ve şunu fark ettim: Engellilikle ilgili birçok söylem, aslında eşitsizliği yeniden üretiyor ama o kadar yerleşik ki biz bile bazen farkına varmıyoruz.

Farkındalığım arttıkça bu yanlış algılara ayna tutmak istedim. Çünkü bilincin temeli fark etmektir. Bu kitabı yazarken amacım yalnızca yaşadıklarımı anlatmak değil, başkalarının da düşünmesini, sormasını, görmesini sağlamak oldu.

Elif: Kitap çok içten ve samimi bir dille yazılmış. Yazarken duygusal olarak en çok zorlandığın bölüm hangisiydi?

Gamze Kılıç: En çok çocukluğumu yazarken zorlandım. O dönemde engellilik, genellikle olumsuz bir şekilde temsil ediliyordu; umut değil, çaresizlik üzerinden anlatılıyordu. Bilgiye ulaşmak zordu, kaynaklar çok sınırlıydı ve ne ailem ne de ben, bu sürecin nasıl yönetileceğini tam olarak bilmiyorduk. En önemlisi de bize yol gösterecek, umut verecek bir rol modelin yokluğunu derinden hissediyorduk. Bu yüzden yalnızlık duygusu daha baskındı. Tüm bunları yazıya dökerken o yıllardaki eksiklikleri ve karanlığı yeniden yaşamak duygusal açıdan beni en çok zorlayan şey oldu.

Elif: Yazı sürecinde kendini yeniden keşfettiğini düşündüğün anlar oldu mu?

Gamze Kılıç: Evet, kesinlikle oldu. Yazarken geçmişte yaşadığım pek çok olayı ilk kez bu kadar derinlemesine düşündüm ve hissettim. Sessizce geçip gitmiş gibi görünen anların aslında beni nasıl şekillendirdiğini fark ettim. Acıları, hayal kırıklıklarını, ama en çok da içimdeki direnci yeniden gördüm. Bazı duygularımı ilk kez adlandırabildim, bazı yaralarıysa yazarken sarabildim. Bu süreç, sadece hatırlamak değil, aynı zamanda kendimi yeniden tanımak ve kabul etmek gibiydi.

Elif: Başka kitap projeleri de olacak mı ileride?

Gamze Kılıç: Şu anda öyle bir düşüncem yok. Bu kitabı yazarken temel amacım, bir engelli bireyin yaşadığı zorlukları, karşılaştığı engelleri

ve en önemlisi hissettiklerini samimi bir dille anlatmaktı. Bunu yapabildiğime inanıyorum. İçimde birikenleri paylaştım; belki birilerinin kendini yalnız hissetmemesine, belki de bir bakış açısının değişmesine vesile olurum diye yazdım. Şimdilik bu kitabın yüreklere ulaşması, benim için en anlamlı şey.

Elif: Sence yazmanın iyileştirici bir etkisi olabilir mi? Yazarlık süreci sana nasıl bir katkı sağladı?

Gamze Kılıç: Evet, yazmanın kesinlikle iyileştirici bir etkisi olduğuna inanıyorum. Yazarken insan, yaşadıklarına dışarıdan bakmayı öğreniyor; kelimeler, bazen söyleyemediklerimizin sesi oluyor. Benim için yazmak, bastırdığım duyguları yüzeye çıkarmak ve onlarla yüzleşmek anlamına geldi. Zaman zaman ağlayarak, zaman zaman durup düşünerek yazdım ama her kelime içimde bir şeyleri hafifletti. Yazarlık süreci hem kendimle barışmamı hem de yaşadıklarımı anlamlandırmamı sağladı. En önemlisi, yaşadığım her şeyin bir anlamı olduğunu ve paylaşmanın hem bana hem de başkalarına iyi gelebileceğini gördüm.

Elif: Şimdi belki de hiç hatırlamak istemediğin şeyleri bir sürü kişi okuyacak.

tanımadığın pek çok insan senin hakkında bir sürü şey biliyor. Bu durum karşısında nasıl hissediyorsun?

Gamze Kılıç: İçimde tuttuğum şeylerin artık sadece bana ait olmaması, taşıdığım yükü hafifletiyor sanki. Yazdıklarımın insanları nasıl etkilediğini, hangi satırda durduklarını, nereye dokunduğunu merak

ediyorum. Belki kendi hikâyelerinden bir parça bulurlar, belki birinin iç sesi olur yazdıklarım.

Elif: Geçmişe dönüp baktığında bu günkü Gamze ve o günkü Gamze'ye farklı gelen şeyler oldu mu?

Gamze Kılıç: Evet, oldu. Geçmişteki Gamze, çoğu zaman neyle mücadele ettiğini tam olarak bilmiyordu; sadece güçlü olmak zorundaydı. Sorgulamadan, bir çıkış aramadan, çoğu zaman yalnızca kabullenerek yaşadı. Bugünkü Gamze ise kendini daha iyi tanıyor, duygularını inkâr etmeden yaşıyor. Eskiden zayıflık sandığım şeylerin aslında ne kadar insani olduğunu fark ettim. Mesela yorulmanın, üzülmenin, yardım istemenin kötü bir şey olmadığını... O günkü Gamze sadece hayatta kalmaya çalışıyordu, bugünkü Gamze ise hayatı kendi anlamıyla kurmaya çalışıyor. Aradaki fark, sadece zaman değil; bakış açısı, farkındalık ve içsel bir büyüme.

Elif: Çocuklukta ve ergenlikte yaşadığın “farklılık” ve ötekileştirilme hissiyle nasıl baş ettin? Bu farkındalık seni nasıl dönüştürdü?

Gamze Kılıç: Çocuklukta ve ergenlikte yaşadığım “farklılık” duygusunu anlamlandırmak kolay değildi. Yaşıtlarım oyun oynarken ben izleyen taraftaydım; okul koridorlarında meraklı bakışlar üzerimdeydi. Bazen sorular, bazen sessizlik canımı acıtıyordu. Başta bu durumla baş etmek için duygularımı bastırmayı seçtim. Gülümsedim, güçlüymüşüm

gibi davrandım... Çünkü farklı olmak çoğu zaman yalnız hissetmek ve kimseyi yanıma yaklaştırmamak bir savunma şekline dönüştü.

Ama zamanla bu farklılığın sadece bir eksiklik değil, bir bakış açısı kazandırdığını fark ettim. Gözlemledikçe, hissettikçe, düşündükçe başka bir derinlik oluştu içimde. Empatiyi, sabrı, mücadeleyi oradan öğrendim. Ötekileştirilmiş hissetmek beni içe kapatmadı, tam tersine içimi büyüttü. Bugün kendimi daha çok kabul ediyorsam, başkalarının hikâyelerine bu kadar hassas yaklaşabiliyorsam, bu farkındalığın etkisi büyük. Kısacası, farklılık beni eksiltmedi, dönüştürdü.

Elif: Kitap boyunca ailenin güçlü desteğine şahit oluyoruz. Sence ebeveynler çocuklarının engellilikle mücadelesinde en çok neye dikkat etmeli?

Gamze Kılıç: Bence ebeveynlerin en çok dikkat etmesi gereken şey, çocuklarının birey olarak özgürce gelişebileceği bir ortam oluşturmaları. Sevgi ve destek elbette çok önemli, ama aşırı koruyuculuk ya da sınır koymamak da bazen engelleyici olabilir. Çocuğun kendi yeteneklerini keşfetmesine, kararlar vermesine ve hata yapmasına izin vermek gerekiyor. Ayrıca, engelliliği bir “sorun” olarak görmek yerine, çocuğun tüm yönleriyle değerli ve güçlü bir birey olduğunu kabul etmek çok kıymetli. Sabır, anlayış ve koşulsuz sevgiyle birlikte, çocuğun kendi potansiyeline ulaşması için cesaretlendirilmesi ebeveynlerin en büyük katkısı olur. Böylece çocuk hem kendine hem de dünyaya güvenle bakmayı öğrenir.

Elif: “Vazgeçmek” ile “kabul etmek” arasında nasıl bir fark görüyorsun? Senin için direnç ne anlama geliyor?

Gamze Kılıç: Benim için “kabul etmek” içinde bulunduğın gerçekliği inkâr etmeden, onunla yaşamayı öğrenmek, fakat bu durumun seni tanımlamasına izin vermemek demek. “Vazgeçmek” ise, o gerçeklikle mücadeleyi bırakmak ve geride kalmak gibi geliyor.

Direnç ise benim için, engeller karşısında yılmamak, bazen yeniden ayağa kalkmak; bazen de kabullenmekle birlikte hayatı anlamlandırmak demek. Yani direnç, sadece mücadele etmek değil, aynı zamanda kendini sevmek ve kendine inanmaktır.

Elif: Kendini yalnız ya da umutsuz hisseden bir çocuğa bu kitap aracılığıyla ne söylemek istersin?

Gamze Kılıç: Şunu bilmeni isterim ki, hissettiklerinle yalnız değilsin. Dünyada senin gibi düşünen, senin gibi hisseden çok kişi var. Umutsuzluklar bazen bizi boğabilir ama bu duygular kalıcı değil, geçici misafirler gibi gelir ve gider. Senin içinde, görünmeyen ama çok güçlü bir potansiyel var. Belki şu an bunu fark etmiyorsun ama zamanla kendi gücünü keşfedeceksin. Sen değerlisin. Kendine karşı nazık ol, küçük adımlarla ilerlemekten korkma. Unutma, her zorluk yeni bir şey öğrenmek ve büyümek için bir fırsat olabilir. Bu yolculukta cesaret ve umut hep seninle olsun.

Elif: Elinde bir güç olsa engelliler için nasıl bir sistemsel değişim yapardın?

Gamze Kılıç: Öncelikle engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştıracak ve onlara gerçek eşitlik sunacak bir sistem kurardım. Okullardan işyerlerine, ulaşım araçlarından sosyal alanlara kadar her yer tamamen erişilebilir olurdu. İnsanların engellilik hakkında doğru bilgiye kolayca ulaşabileceği, önyargıların yıkıldığı kapsamlı bir eğitim ve farkındalık programı oluştururdum.

En önemlisi, engelliliğin bir eksiklik değil, çeşitlilik ve insan doğasının doğal bir parçası olduğu anlayışıyla herkesin eşit fırsatlara sahip olduğu bir toplum inşa etmek için çalışırdım. Böylece engelliler sadece yardım alan değil, aktif ve eşit vatandaşlar olarak hayatın her alanında yer alabilirlerdi.